

प्रभावातिशयमाह यावद्वसुधातलं लोकालोकपर्यंतमवभासयति मेरुं प्रदक्षिणी कुर्वन्नादित्यः तस्मिन् नर्द्धे नैवोपलक्षितं प्रतपति प्रकाशयति अर्धेन चावच्छादयति तमसा आवृणोति तदा द्वितीयः पतंगः सूर्य इव पर्यक्रामत् न चेदमसंभावितं यतो भगवदुपासने नोपचितः अतिपुरुषः पुरुषानतिक्रान्तः प्रभावो यस्य ॥ ३० ॥ ये वै उह अतिप्रसिद्धास्तस्य रथचक्राग्रकृताः परिखातागताः यतः यैरेव कृतास्ते ॥ ३१ ॥ तानाह तेषां परिमाणं शृण्वति शेषः पूर्वस्य यद्विस्तारमानं उत्तरस्ततो द्विगुणेन विस्तारमानेनेत्येवं सिंधुभ्यो बहिः समंततः उपकृताः रचिताः ॥ ३२ ॥ यथा सिंधुभ्यो बहिरेकैकशो द्वीपाः ए

यावदवभासयति सुरगिरि मनुपरिक्रमन् भगवानादित्यो वसुधातलमर्द्धे नैव प्रतपत्यर्द्धे नावच्छादयति तदा हि भगवदुपासनोपचितातिपुरुषप्रभावस्तदनभिनंदनसमजवेन रथेन ज्योतिर्मये न रजनीमपि दिनं करिष्यामीति सप्तकृत्वस्तरणिमनुपर्यक्रामत् द्वितीय इव पतंगः ॥ ३० ॥ ये वा उहतद्रथचरणेन मिश्रतपरिखातास्ते सप्तसिंधव आसन् यत एव कृताः सप्तभुवो द्वीपाः ॥ ३१ ॥ जंबू प्लक्ष शाल्मलिकुशक्रौंच शाकपुष्करसंज्ञाः तेषां परिमाणं पूर्वस्मात् पूर्वस्मात् उत्तर उत्तरो यथा संख्यं द्विगुणमानेन बहिः समंतत उपकृताः ॥ ३२ ॥ क्षारो देक्षुरसो दसुरो दधृतो दक्षीरो दधि मंडो दशुद्धो दाः सप्तजलधयः सप्तद्वीपपरिखा इवाभ्यंतरद्वीपसमाना एकैकश्चेन यथा पूर्वसप्तस्वपि बहिर्द्वीपेषु पृथक् परित उपकल्पितास्तेषु जंबूवादिषु बहिष्मतीपतिरनुव्रतानात्मजानाग्नीध्रे धमजिह्वयज्ञवाहु हिरण्यरेताघृतपृष्ठमेधातिथिवीति होत्रसंज्ञान्यथा संख्येन एकैकस्मिन्नेकमेवाधिपतिं विदधे ॥ ३३ ॥ दुहितरं चोर्जस्वतीनामोशनसे प्रायच्छद्यस्यामासीत् देवयानीनाम काव्यसुता ॥ ३४ ॥ नैवं विधः पुरुषकार उरुक्रमस्य पुंसां तदंघ्रिरजसा जितषड्गुणानाम् ॥ चित्रं विदूरविगतः सरुदाददीत यन्नामधेयमधुना सजहाति बंधम् ॥ ३५ ॥

वं द्वीपानामपि बहिः सिंधव इत्याह क्षारो देति दधि मंडो मथितं दधि एते सप्तजलधयः सप्तद्वीपानां परिखा इवाभ्यंतरे तैः संवेष्टिता ये द्वीपाः तैः समाना विस्तारतः बहिर्नातः पृथक् असंकीर्णतया ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ अहो आश्चर्यं राज्ञः सामर्थ्यमिति परीक्षिदभिप्रायज्ञो भगवान् बादरायणिराह नैवमिति जिताः षड्गुणाः इन्द्रियाणि षडूर्मयो वायैस्तेषामेवं विधः पुरुषकार इति न चित्रं नासंभावितं यतो विदूरविगतः अंत्यजोऽपि यस्योरुक्रमस्य नाम सरुदुच्चारयेद्यः स अधुना तत्क्षणमेव बंधं संसारम् तन्वमिति पाठेऽप्ययमेवार्थः पाठांतरे तत्त्वं चांडालत्वं जहाति शुद्धो भवतीत्यर्थः ॥ ३५ ॥